

Viorel
BARBU

Despre război

Abstract

On war. A bright mathematician, René Gâteaux, died at age of 25 in october 1914 during the battle of Artois. His tragic example is representative for a whole generation of young people with a bright scientific future who disappeared in the Great War.

Aflăm din binecunoscuta carte cu același nume a teoreticianului militar prusac Cari Von Klausewitz că "Războiul este un act de violență destinat să oblige oponentul să se supună voinței noastre" și, de asemenea, că războiul este continuarea politicii cu mijloace violente. Războiul devine astfel, în opinia autorului, la fel de legitim ca orice act politic menit să reglementeze situațiile conflictuale între state. Aș fi tentat să-i dau dreptate autorului dacă ținem seama de faptul că mai toate războaiele europene au impus soluții politice și au desenat granițe de stat pe care astăzi le considerăm raționale. Pe de o parte, ne întrebăm dacă nu ar fi fost posibile la momentul respectiv și soluții neviolente. Dacă ne gândim la construcția Europei Unite după al doilea război mondial, o asemenea soluție nu pare tocmai utopică. Pe de altă parte, marile războaie europene din secolul XX nu au rezolvat mai nimic din marile probleme ale Europei, dar au generat în schimb conflicte nestinse pentru mai bine de 70 de ani și au aruncat părți întinse ale Europei în brațele unor regimuri tiranice și totalitare care nu vor dispărea complet decât spre sfârșitul secolului. Și toate acestea pe fondul unor uriașe sacrificii umane și pierderi materiale.

Am în față un studiu biografic realizat de Laurent Mazliak de la Universitatea Paris VI, consacrat matematicianului René Gâteaux, fost elev al Școlii Normale

Superioare din Paris, căzut pe front în octombrie 1914, în prima bătălie din Artois, la numai 25 de ani. Toți cei care au studiat matematica au auzit de numele său, care este asociat cu "derivata Gâteaux" - una dintre descoperirile epocale care au pus bazele analizei infinit dimensionale. Ce ar fi realizat ulterior acest Tânăr matematician de geniu dacă nu ar fi dispărut chiar la începutul carierei sale științifice în Marele Război? Nu putem decât face speculații pe această temă, dar este bine să semnalăm că situația sa nu este o excepție. Dintr-un document publicat de Școala Normală Superioară din Paris în anul 1922 aflăm că dintre 280 de studenți care au intrat în această școală între anii 1911-1914, 241 au fost mobilizați în război, iar dintre aceștia 101 și-au pierdut viața pe front. Cifre asemănătoare și pentru Școala Politehnică din Paris, cât și pentru alte mari școli franceze. Aflăm astfel că aproape jumătate din elita științifică în devenire a Franței a pierit în acest război. În primii ani după primul război se spunea, de altfel, că marile școli franceze și, îndeosebi, Școala Normală Superioară erau populate de fantomele studenților din seriile 1910-1914 căzuți în război. Cum ar fi arătat cultura și știința franceză și europeană în secolul al XX-lea dacă acești tineri străluși nu ar fi servit drept "carne de tun" pentru un război nemilos și absurd, care nu a rezolvat nimic pe termen îndelungat, iar în 50 de ani

nu va mai avea nicio semnificație istorică într-o Europă reconciliată? Nu am date despre alte țări europene antrenate în război, Germania în primul rând, dar bănuim că situația este asemănătoare. Republica Franceză ca, de altfel, și Reichul German nu cruceau sângele elitelor lor intelectuale, cele mai multe încadrate ca simpli soldați sau ofițeri de rang inferior și condamnați astfel ca victime sigure ale frontului. În legătură cu aceasta, marele matematician francez Emile Borel scria în acele timpuri: "La Școala Normală mulți tineri cu un viitor științific strălucit au dispărut deja. Responsabilitatea celor care au dorit acest război este cu adevărat teribilă." Unul dintre acești tineri normalieni, care avea să fie ucis la Verdun în vara anului 1916, scria părinților: "Studiile mele, este adevărat, vor rămâne sterile, dar acțiunile mele finale, utile patriei, au aceeași valoare ca o întreagă viață de acțiune." (Ecole Normale Supérieure, Annuaire des Anciens Eleves, 1918).

Aceste gânduri mi-au fost sugerate și de recenta aniversare a 5 ani de la izbucnirea

războiului în Irak, care a costat deja viețile a câtorva zeci de mii de oameni, dintre care 4000 de militari americani. Nu este rolul meu să discut oportunitatea și rațiunea acestui război care nu se mai termină, dar gândul se întoarce la o scenă la care am fost martor în primele ore ale dimineții în primăvara anului 2005 în sala de așteptare a aeroportului din Laramie (Wyoming). În sală sosește un grup tăcut, dar vizibil emoționat și preocupat. Era format dintr-un Tânăr îmbrăcat în uniformă de camuflaj a armatei americane, însoțit de logodnică, părinți și o doamnă mai în vîrstă - probabil bunica. Din discuțiile lor am înțeles că Tânărul, aproape un adolescent, era mobilizat la unitate pentru a pleca în Irak. Am asistat în viață la multe despărțiri și scene de rămas bun în gări, aeroporturi sau în alte locuri, dar nici una nu mi s-a părut mai tristă și mai încărcată de presentimente. Atunci am realizat că în spatele frazelor frumoase despre datorie și patriotism, care apar și în scrisorile de pe front ale tinerilor normalieni, se ascunde cel mai adesea o realitate umană încărcată de suferințe.